

Богдан ЯНИШИН

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник
 відділу історії України XIX – початку XX ст.
 Інституту історії України НАН України, м. Київ, Україна
 e-mail: bogdanyanyshyn@gmail.com

This is an open access article
 under the CC BY-NC-ND license

© Автор(-и), 2026

Українська наука в Східній Галичині автономічної доби в дзеркалі сучасної історіографії

Анотація. *Мета статті* – осмислити сучасну історіографію розвитку української науки в Східній Галичині автономічної доби. **Методологічне підґрунтя** становить міждисциплінарний підхід. Особливий акцент зроблено на структурно-функціональному системному аналізі історіографічних фактів та методі критичного аналізу документального матеріалу. **Наукова новизна** статті полягає у дослідженні малознаної проблеми особливостей сучасного історіографічного осмислення проблем розвитку української науки в Східній Галичині протягом другої половини XIX – початку XX ст. **Висновки.** У підсумку відзначено чималу увагу сучасних науковців до різнопланових аспектів, організаційних форм та повсякденних практик наукового середовища Східної Галичини в автономний період. Відтак на сьогоднішній день значні напрацювання у галузі вивчення персонального, галузевого й інституційного рівнів наукової діяльності української спільноти в Східній Галичині. У сукупності це дає підстави для обґрунтованих висновків про визначальну роль краю в процесах модернізації інтелектуальної та наукової культури корінного народу габсбурзької провінції. Разом із тим, чимало дослідницьких тем усе ще очікують на детальне опрацювання. Передусім актуальною залишається потреба у створенні фундаментальних монографій, присвячених діяльності ключових наукових інституцій (передусім, Наукового товариства імені Шевченка). Окремої уваги та цілісного висвітлення потребують також провідні наукові періодичні видання (наприклад, «Записки НТШ», «Часопис Правнича і Економічна», «Студії з поля суспільних наук і статистики»). Також відчувається брак синтетичних праць з історії становлення природничих і технічних дисциплін, активний розвиток яких розпочався саме в добу автономії. Окреслені лакуни вказують на необхідність тіснішої міждисциплінарної взаємодії між фахівцями та координації їхніх дослідницьких зусиль.

Ключові слова: Східна Галичина, період автономії, українська наука, модернізація, історіографія.

Bogdan YANYSHYN

Candidate of Historical Sciences, Senior Research Fellow, Department of History of Ukraine XIX – early XX century,
 Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine,
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0386-2530>, e-mail: bogdanyanyshyn@gmail.com

UKRAINIAN SCIENCE IN EASTERN GALICIA OF THE AUTONOMOUS PERIOD IN THE MIRROR OF MODERN HISTORIOGRAPHY

Abstract. *The purpose* of the article is to comprehend the modern historiography of the development of Ukrainian science in Eastern Galicia of the autonomous period. **The methodological basis** of the work is an interdisciplinary approach. Particular emphasis is placed on the structural and functional system analysis of historiographical facts and the method of critical analysis of documentary material. The scientific novelty of the article lies in the study of a little-known problem of the features of the modern historiographical comprehension of the problems of the development of Ukrainian science in Eastern Galicia during the second half of the 19th - early 20th centuries. **Conclusions.** As a result, considerable attention of modern scientists to the diverse aspects, organizational forms and everyday practices of the scientific environment of Eastern Galicia during the autonomous period has been analyzed. Thus, significant developments have been created to date in the field of studying the personal, sectoral and institutional levels of scientific activity of the Ukrainian community in Eastern Galicia. Taken together, this gives grounds for well-founded conclusions about the decisive role of the region in the processes of modernization of the intellectual and scientific culture of the indigenous people of the Habsburg province. At the same time, many research topics still await detailed study. First of all, the need to create fundamental monographs dedicated to the activities of key scientific institutions (primarily the Shevchenko Scientific Society) remains urgent. Leading scientific periodicals also require special attention and comprehensive coverage (for example, “Herald of the SSS”, “Chasopis Pravnycha i Ekonomichna”, “Studies from the Field of Social Sciences and Statistics”). There is also a lack of synthetic works on the history of the formation of natural and technical disciplines, the active development of which began precisely during the era of autonomy. The outlined gaps indicate the need for closer interdisciplinary interaction between specialists and coordination of their research efforts.

Keywords: Eastern Galicia, period of autonomy, Ukrainian science, modernization, historiography.

Постановка проблеми. Сучасний стан історико-регіональних студій характеризується стійким інтересом до галицької тематики, що стала одним із пріоритетних тем для дослідження українськими та польськими науковцями. Особлива активізація досліджень спостерігається в

останні десятиліття. Це зумовлено прагненням наукової спільноти переосмислити процеси формування модерних націй та проаналізувати витоки польсько-українського діалогу, що сформувався в добу перебування Галичини як автономного краю в складі імперії Габсбургів. Результатом цієї зацікавленості став значний масив наукових праць та створення низки спільних дослідницьких платформ, спрямованих на вивчення багатокультурного простору регіону.

Особливе місце у працях науковців посідає аналіз розгалужених культурних трансформацій, які завдяки автономії краю продемонстрували значно вищу інтенсивність розвитку порівняно з іншими суспільними царинами. Ефективність цих змін підтверджується стрімким розвитком наукових інституцій, які почали активно заявляти про себе на міжнародному рівні, а також масовим поширенням освіти та появою нової генерації інтелектуалів. Як наслідок, тогочасна Галичина цілком виправдано розглядається як своєрідний «П'ємонт» для ключових етнічних спільнот регіону – української, польської та єврейської. Їхні провідні діячі, поєднуючи політичну активність із плідною працею в університетських аудиторіях, книгозбірнях та архівах, заклали міцні підвалини для трансформації своїх народів у модерні нації. Відтак протягом останнього століття постали численні опрацювання феномену наукової культури автономної Галичини. Їхній різножанровий характер та змістове багатство потребують посиленої історіографічної рефлексії для розуміння здобутків і перспектив сучасної галиціани. Актуалізуючи цю проблему, нижче пропонуємо історіографічний аналіз новітніх опрацювань розвитку української науки в габсбурзькій Галичині автономічної доби.

Аналіз досліджень. Сучасне трактування значення галицької науки суттєво різниться від попередніх візій. Історіографія міжвоєнного періоду, а згодом і радянське гуманітарне знання 1940–80-х років, керуючись ідеологічними настановами, висвітлювали автономну епоху переважно в негативному світлі. Такі підходи часто базувалися на тезах відомих праць С. Залеського «*Ciemnota Galicji w swietle cyfr i faktów*» та С. Щепановського «*Nędza galicyjska*». Зміни політичних обставин наприкінці минулого століття відкрили шлях до подолання історіографічних міфів про пригнічення наукових прагнень галичан віденською владою. Завдяки деідеологізації та відкриттю архівів дослідники змогли по-новому поглянути на державну політику австрійської монархії у культурній сфері. Сьогодні вивчення наукового середовища автономної Галичини залишається одним із найдинамічніших напрямів, що потребує підбиття певних підсумків. Особливої уваги заслуговує аналіз праць, створених протягом останньої чверті минулого століття, оскільки саме цей період став етапом формування нових підходів, тоді як історіографія попередніх окресів вже отримала свою оцінку в науковій літературі [1; 2]. При цьому наш аналіз акцентуємо на українській науці Східної Галичини, що в сучасній літературі постає як унікальний феномен, що постав через взаємодію та суперництво інтелектуальних традицій трьох провідних етнічних спільнот: українців, поляків та євреїв.

Мета статті – осмислити сучасну історіографію розвитку української науки в Східній Галичині автономічної доби.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи інтелектуальне життя Галичини в період з середини XIX – до початку XX ст., сучасні науковці слушно наголошують на важливості екстерналістських факторів. Ключовим серед них стало здобуття краєм розширеної автономії. Найбільш чітко цю думку сформулював відомий дослідник із Кракова Ю. Дибець: «Справа матеріальної підтримки науки є дуже важливою... Разом із тим надзвичайно вагомим моментом є свобода загалом, втім, свобода, котра надається суспільству, а зокрема, людям науки і інституціям, що займаються дослідженнями. В цьому випадку, вже саме надання свободи об'єднуватися шанувальникам знання та науки, надання прав інституціям, означає опіку над ними й їхню підтримку. Власне, цього елементу бракувало під пруським і російським пануванням» [3, s. 34; 4]. Справедливість цих міркувань найкраще підтверджується стрімким інституційним поступом, що розпочався одразу після проголошення автономії. Завдяки створенню сприятливих правових умов для кооперації інтелектуалів, у краї розпочався процес динамічного формування нових товариств, ініційований переважно представниками професійної інтелігенції. Таким чином, саме автономний статус Галичини став тим вирішальним імпульсом, що дозволив науковцям згуртуватися задля спільної дослідницької та науково-господарської діяльності.

У контексті українського національного відродження саме епоха автономії стала переломним моментом, коли виникли перші інституції, покликані розвивати науку рідною мовою. Ключовим об'єктом уваги дослідників цілком закономірно залишається Наукове товариство імені Шевченка

(НТШ) – організація, яку справедливо називають «некоронованою» Академією наук. Товариство було засноване як літературне у 1873 р., а згодом, у 1892 р. остаточно трансформувалось у наукове. Ініціатором цієї трансформації виступив тодішній очільник Товариства О. Барвінський, який вбачав у НТШ майбутню класичну Академію наук, орієнтуючись на успішний досвід Краківського наукового товариства. Ще більш наполегливо цю візію реалізовував його наступник – М. Грушевський. Період його головування (1897–1913 рр.) в історіографії одностайно визнано «золотою добою» Товариства, часом його найвищого інтелектуального піднесення. Важливо також зауважити, що НТШ стало своєрідною «материнською» структурою для інших професійних об'єднань Галичини. Маловідомим, але показовим фактом є те, що саме з надр Товариства виросли нові наукові осередки. Приміром, у 1910 р. на базі лікарської комісії НТШ було створено самостійне Руське (пізніше – Українське) лікарське товариство.

Зважаючи на колосальну роль Товариства, цілком логічним є той факт, що сучасний масив літератури про НТШ надзвичайно об'ємний та різноплановий. Науковий доробок дослідників представлений у різних форматах: від численних дисертацій та монографічних розділів до сотень статей і науково-популярних розвідок. Попри таку бібліографічну насиченість, спостерігається певний дефіцит комплексних узагальнень. На сьогодні повноцінного монографічного висвітлення удостоївся лише один вузький напрям – етнографічні дослідження в межах НТШ у період 1898–1939 рр. [5]. Більшість інших аспектів діяльності інституції все ще чекають на свої цілісні системні описи. На особливу увагу заслуговує той факт, що НТШ залишається єдиною українською інституцією, яка має власну спеціалізовану енциклопедію. Це фундаментальне видання – «Енциклопедія НТШ» – було започатковане за ініціативи колишнього очільника Товариства О. Купчинського. На сьогодні видано вже п'ять томів «Енциклопедія НТШ», які отримали схвальне обговорення в літературі [6-12].

Аналізуючи стан вивчення діяльності інституції, дослідниці Інна Демуз [13] та Наталя Романцова [14] дійшли важливих висновків щодо специфіки сучасної історіографії. Вони вказують на очевидний дослідницький парадокс, який полягає у відсутності єдиної академічної монографії, присвяченої НТШ, попри величезну кількість публікацій та сталий інтерес науковців до минулого Товариства. Наявні на сьогодні студії залишаються переважно фрагментарними, тоді як наукове співтовариство гостро потребує цілісної праці для комплексного та збалансованого аналізу всіх напрямів діяльності НТШ.

Синтетичну монографію про НТШ почасти замінила солідна збірка статей, якою наукова спільнота відгукнулася на 150-літній ювілей цієї поважної інституції, що припав на буремний 2023 р. [15]. В кількох десятках ґрунтовних статей автори цієї збірки сфокусувалися на внеску членів Товариства у всебічну модернізацію української соціогуманітаристики протягом кінця ХІХ – першої чверті ХХІ ст. При цьому вповні аргументовано найбільшу вагу було відведено так званій «золотій добі» історії Товариства, коли зусиллями М. Грушевського та його колег інституція по праву вважалася національною Академією наук.

Окрім традиційної уваги українських науковців до діяльності НТШ, спостерігається також значний інтерес до його минулого з боку польських дослідників, які вивчають науковий рух у Галичині. Зокрема, окрему увагу історії Товариства довоєнного періоду приділив дослідник із Жешува Здіслав Будзинський. У своїх розвідках, що спираються на здобутки української історіографії, він запропонував власну періодизацію розвитку інституції та детально проаналізував прагнення її лідерів трансформувати Товариство у повноцінну Академію наук. Автор особливо наголосив на визначальній ролі НТШ у процесах становлення та розвитку українського наукового середовища, визнаючи його вагомі культурні та інтелектуальні здобутки [16].

Поруч із НТШ, певні культурно-наукові амбіції задекларувало створене у лютому 1904 р. за ініціативи М. Грушевського та І. Труша Товариство прихильників української літератури, науки й штуки. Ця організація фактично виконувала роль супутника Шевченкової інституції. Її поява була зумовлена необхідністю реалізації проєктів, які НТШ не могло втілити через внутрішні чинники, зокрема через посилення опозиції до М. Грушевського з боку таких діячів, як В. Шухевич, М. Павлик та О. Барвінський. Попри початкові плани, Товариство не змогло повноцінно розгорнути наукову діяльність, натомість зосередившись на освітніх та мистецьких напрямках. Сьогодні діяльність установи вивчена недостатньо, вона згадується переважно в загальних працях про культуру й освіту Галичини. Першим спеціальним дослідженням Товариства була стаття О. Купчинського. Побіжно висвітливши функціонування інституції, дослідник у додатках до

розвідки оприлюднив протоколи засідань та статутні документи [17]. Низка культурно-освітніх і художніх ініціатив Товариства стали предметом спеціальної уваги Б. Янишина [18]. Та назагал, ця сторінка галицького культурного життя все ще потребує ґрунтовного та цілісного вивчення сучасними істориками.

Дослідження культурного та історичного минулого галицьких українців з москвофільської ідеологічної позиції було ключовим напрямом роботи Ставропігійського інституту у Львові. Установа має солідну базу наукових опрацювань, зокрема ґрунтовні дисертаційні дослідження І. Орлевич [19] та О. Киричук [20]. У працях згаданих дослідниць науковий доробок співробітників інституту цілком справедливо трактується як невід’ємна частина української історіографічної спадщини. Попри наявність фахових розвідок, створення цілісної монографії, яка б охопила всю багаторічну історію існування цієї установи в добу автономії, залишається актуальним завданням для майбутніх дослідників.

Новітній етап вивчення історії галицької науки позначений прагненням дослідників проаналізувати досвід міжнародної співпраці у тогочасних наукових об’єднаннях. Такий підхід дозволяє диференціювати усталене твердження про повне відчуження між елітами двох провідних народів Галичини напередодні Першої світової війни. На сьогодні маємо ґрунтовні розвідки, що висвітлюють діяльність українських та єврейських інтелектуалів у межах польських інституцій. Зокрема, О. Середа [21] та Л. Лазурко [22] розглянули питання взаємодії українських гуманітаріїв з Історичним товариством у Львові. Контакти вітчизняних учених із «Народознавчим товариством» стали об’єктом дослідження Р. Кирчіва [23]. Своєю чергою А. Точек уперше комплексно відтворив картину польсько-українсько-єврейського партнерства в історичних осередках Львова [24]. Складну систему взаємин між польським та українським цехами істориків на межі XIX–XX ст. детально реконструював Л. Зашкільняк [25].

Період галицької автономії позначився надзвичайним піднесенням наукової періодики, передусім польської та української. Науковці одностайно визнають, що саме галицькі терени стали місцем видання найбільшої кількості авторитетних академічних часописів у часи відсутності власної державності обох народів. У центрі уваги вітчизняних фахівців незмінно перебуває найвпливовіше українознавче видання епохи національного відродження – «Записки НТШ». Численні розвідки, присвячені різноманітним аспектам діяльності цього часопису, послідовно доводять його визначальну роль у становленні та розвитку української гуманітаристики [26–27]. Українські вчені так само одностайні в думці, що розквіт «Записок НТШ» відбувся саме в роки редагування часопису М. Грушевським, коли видання виходило раз на два місяці. Безперечно, цей значущий для національної академічної культури проєкт потребує окремого монографічного дослідження.

На сучасному етапі історіографічний доробок щодо інших часописів НТШ виглядає значно скромніше, адже найчастіше він представлений лише короткими енциклопедичними довідками. Окремі аналітичні розвідки існують тільки для обмеженого кола серійних та періодичних проєктів інституції, серед яких – «Часопись Правнича» (згодом – «Часопись Правнича і Економічна»), «Жерела до історії України-Руси», «Пам’ятки українсько-руської мови та літератури», «Студії з поля суспільних наук і статистики», «Матеріали до української бібліографії», та «Збірник математично-природописно-лікарської секції». Попри наявність кількох узагальнюючих праць, присвячених видавничому вектору діяльності НТШ [28], вони все ж не здатні повноцінно замінити ґрунтовне монографічне дослідження цієї вагомій ділянки науково-інституційного розвитку.

Сформувати цілісне уявлення про особливості розвитку й етапи появи українських наукових часописів у Галичині дозволяє фундаментальна історико-бібліографічна праця колективу Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника «Українські часописи Львова 1848–1939 рр.», де перші два томи висвітлюють видання періоду автономії [29–30]. Значущим є і той факт, що дане питання привертає увагу польських дослідників історії преси. Зокрема, відомий фахівець із польської бібліографії Є. Яровецький представив власну спробу системного аналізу української періодики Галичини автономної доби [31].

Конституційні політичні свободи стали каталізатором стрімкого поступу галицьких вищих шкіл. Протягом першої половини XIX ст. ці заклади перебували в умовах жорсткої германізації та обмеження прав, що заважало їхньому повноцінному становленню. Ситуація змінилася після здобуття університетами автономії, адже розширення академічних свобод стимулювало відкриття нових кафедр і освітніх напрямів. Це зрештою призвело до кількісного зростання як професорського

складу, так і студентської спільноти. Цілком закономірно, що в межах вивчення історії вищої освіти Східної Галичини ключове місце посідає Львівський університет як найбільш авторитетна інституція краю. Підвищений інтерес до неї зумовлений не лише роллю у формуванні наукових та адміністративних еліт, а й святкуванням у 2011 р. 350-річного ювілею закладу від моменту видання привілею Яна Казимира. Ця подія супроводжувалася низкою конференцій та публікацій, які значно активізували дослідження університетського минулого. Зокрема, українські науковці підготували до цієї дати фундаментальне видання «Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка» [32–33]. Автори цього літопису обрали стратегію висвітлення історії закладу через біографічні нариси про його доцентів та професорів. У контексті ювілейних урочистостей відбулося кілька наукових форумів, присвячених розвитку дослідницьких традицій університету. Особливої уваги заслуговує захід «Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)», організований спільно українськими та польськими фахівцями з міжнародної групи «Спільна спадщина. Польська та українська історіографія у Львові в XIX і XX ст.». Результати роботи конференції були оприлюднені в колективній монографії, яка містить цінні розвідки про становлення історичної науки у львівському університетському середовищі періоду автономії [34].

Суттєвою рисою новітніх розвідок, присвячених історії Львівського університету, є систематичні зусилля вчених відтворити процеси формування та еволюції конкретних дослідницьких галузей у межах цього закладу. Приміром, вивченням української історії в стінах львівської альма-матер займалися О. Сухий [35] та Л. Зашкільняк [36]. Діяльність цих та багатьох інших учених дозволяє розглядати Львівський університет як фундаментальний осередок формування наукових традицій обох народів.

Ще однією прикметною рисою новітнього періоду в історіографії науки Галичини виступає прагнення науковців проаналізувати процес виникнення дослідницьких шкіл у Львівському університеті. Фахівці підкреслюють, що саме за часів галицької автономії в університетському середовищі почали діяти перші наукові семінари, які стали інституційним фундаментом для майбутніх академічних шкіл. Глибокий теоретичний аналіз формування таких осередків у Галичині представив Томаш Павелец. Дослідник справедливо зауважив, що сучасна схильність ставити знак рівності між локальними науковими традиціями (як-от, львівська медієвістична школа) та безпосередньо науковими школами є помилковою. На його думку, справжні наукові школи незмінно гуртуються навколо постаті визначного вченого [37].

У зазначені часи українське наукове середовище помітно поступалося польському в плані потенціалу для створення власних наукових осередків. Цілком закономірно, що основна увага сучасних авторів зосереджена на тогочасній історичній школі М. Грушевського у Львові, оскільки саме її представники сформували підвалини української історичної культури у двадцятому столітті. Певним підсумком вивчення цієї теми стали низка статей і ґрунтовна монографія В. Тельвака та В. Педича [38–58].

Завдяки політичній свободі та стабільності правового порядку, в Галичині було засновано численні українські, польські та єврейські фундації, що виділяли стипендії для розвитку освітньої та наукової галузей. Дослідники вважають, що саме з початком конституційного періоду відбувся корінний перелом у системі фінансування інтелектуальної сфери краю. При цьому факти підтверджують значно масштабнішу підтримку польських наукових осередків з боку громадськості, що було закономірним наслідком тодішнього розподілу політичних та економічних ресурсів.

У сучасній українській історіографії також розглядається питання фінансової підтримки вітчизняної науки меценатами в галицький автономний період [59–61]. Зокрема, саме завдяки капіталам благодійників із Наддніпрянщини, таких як Д. Пильчиков, Є. Милорадович-Скоропадська та О. Кониський, було сформовано матеріальну базу для заснування Літературного товариства імені Шевченка. Це згодом дозволило трансформувати його в наукову інституцію з широким спектром дослідницької діяльності. Доведено, що наддніпрянські пожертви відіграли вирішальну роль у функціонуванні Товариства прихильників української літератури, науки й штуки, а також у виданні часопису «Літературно-науковий вістник». Крім того, систематичні дотації Є. Чикаленка забезпечили проведення Вищих вакаційних літніх курсів та реалізацію інших ініціатив, серед яких було спорудження «Академічного дому» [62]. Загалом тема фінансування українських наукових проєктів у Галичині спільними зусиллями патріотів по обидва береги Збруча залишається маловивченою, тож потребує комплексного дослідження.

Особливістю сучасного історіографічного дискурсу є зосередження уваги на ключових особистостях, які формували інтелектуальний ландшафт Галичини протягом другої половини XIX – початку XX ст. Відтак на сьогодні маємо сформовану галерею видатних науковців за їхньою професійною приналежністю. Наприклад, у межах міжнародної ініціативи «Багатокультурне історичне середовище Львова в XIX–XX ст.» було підготовлено двотомне колективне видання «Золота книга історіографії Львова». Ця праця об'єднує життєписи 75 визначних польських, українських, німецьких, вірменських та єврейських дослідників минулого, чия діяльність припала на часи автономії [63–64]. Поряд із цим, Є. Старнавський підготував наукові портрети львівських істориків літератури [65]. Також вагому спробу відтворити колективний образ професорів-істориків Львівського університету тієї епохи здійснив Є. Матерницький [66].

Нинішній рівень розвитку історіографії дає змогу комплексно проаналізувати формування та розвиток окремих наукових галузей у Східній Галичині періоду автономії. Приміром, процеси становлення українських інституцій на галицьких територіях були осмислені у працях З. Зайцевої [67]. В свою чергу, розвитку археологічної науки у Львові присвятили свої фундаментальні монографічні дослідження О. Ситник [68] та Н. Булик [69]. Вагому кількість сучасних наукових публікацій спрямовано на цілісне розуміння явища полікультурного історіографічного простору Східної Галичини, яскравим прикладом чого є аналітичні студії В. Серчика [70], Є. Матерницького [71] та Л. Зашкільняка [72].

Висновки. Результати здійсненого аналізу свідчать про глибоку увагу сучасних науковців до різнопланових аспектів, організаційних форм та повсякденних практик наукового середовища Східної Галичини в автономний період. Автори розвідок погоджуються між собою в тому, що саме галицький регіон став колискою для формування численних наукових галузей. Завдяки цьому, на поточний момент ми володіємо значними напрацюваннями у вивченні персонального, галузевого й інституційного рівнів наукової діяльності української та польської спільнот на східних територіях Австро-Угорщини. У сукупності це дає підстави для обґрунтованих висновків про визначальну роль Галичини в процесах модернізації інтелектуальної та наукової культури народів цього краю.

Поряд із помітним прогресом у вивченні інтелектуальної спадщини краю, чимало дослідницьких тем усе ще очікують на детальне опрацювання. Передусім актуальною залишається потреба у створенні фундаментальних монографій, присвячених діяльності ключових наукових інституцій, зокрема, таких як НТШ. Подібні праці мали б систематизувати вже наявні публікації та дати збалансовану оцінку їхнього впливу на тогочасний соціум. Окремої уваги та цілісного висвітлення потребують також провідні періодичні видання, чиї редакційні колективи відігравали вирішальну роль у розв'язанні нагальних питань наукового життя. Також відчувається брак синтетичних праць з історії становлення природничих і технічних дисциплін, активний розвиток яких розпочався саме в добу автономії. Окреслені лакуни вказують на необхідність тіснішої взаємодії між фахівцями та координації їхніх творчих планів.

Список літератури

1. Maternicki J. Polskie badania nad lwowskim środowiskiem historycznym w XIX–XX w. *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* T. I. Rzeszów, 2004. S. 29–64.
2. Zaskilniak L. Ukraińskie badania lwowskiego środowiska historiograficznego XIX–XX w. *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* T. I. Rzeszów, 2004. S. 65–78.
3. Dybiec J. Nauka w Galicji. Stan i potrzeby badań. *Galicja 1772–1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań.* Rzeszów, 2011. T. 2. S. 267–284.
4. Dybiec J. Życie naukowe w Galicji doby autonomicznej. *Galicja i jej dziedzictwo.* T. 3. Rzeszów, 1995. S. 18–36.
5. Сапельяк О. Етнографічні студії в Науковому Товаристві ім. Шевченка (1898–1939 pp.). Львів, 2000. 208 с.
6. Тельвак В., Журавльов С., Штома Б. History of ukrainian science in “Encyclopaedia of Shevchenko Scientific Society”. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2024. Вип. 75, Т. 3. С. 23–31.
7. Telvak V., Telvak V. The First Institutional Encyclopaedia in Ukraine. *Studia Historiae Scientiarum.* 2022. Vol. 21. P. 27–34.
8. Telvak V., Telvak V. Fifth volume of Encyclopaedia of Shevchenko Scientific Society. *Naukove tovarystvo imeni Shevchenka: Entsiklopediia. Studia Historiae Scientiarum.* 2025. Vol. 24. S. 1–7.
9. Ясь О. Наукове товариство імені Шевченка: Енциклопедія. Т. 1–4. *Український історичний журнал.* 2021. № 2. С. 196–198.
10. Гирич І. Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія. Том 4. *Вісник НТШ.* 2021. Ч. 65. С. 100–102.
11. Гирич І. Наукове товариство імені Шевченка: Енциклопедія. *Український археографічний щорічник.* 2018. Вип. 21/22. С. 917–921.
12. Масненко В. Наукове товариство імені Шевченка: Енциклопедія. *Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки.* 2021. № 1. С. 136–139.

13. Демуз І. Діяльність Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові (кінець XIX – початок XX ст.): сучасна вітчизняна історіографія. *Переяславський літопис*. 2014. Вип. 6. С. 149–174.
14. Романцова Н. Науково-організаційна діяльність М. Грушевського в Науковому товаристві імені Т. Шевченка. Історіографічний аспект проблеми. *Схід*. 2012. № 6. С. 141–144.
15. 150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки. Львів. 2023. 1016 с.
16. Budzyński Z. Towarzystwo Naukowe im. Tarasa Szewczeni w Lwowie 1873–1999. Szkice do monografii (część I). *Problemy Społecznego Ruchu Naukowego*. 1997. № 3/4. S. 126–130.
17. Купчинський О. Статут і протоколи засідань Товариства прихильників української літератури, науки і штуки у Львові. *Записки НТШ*. 1994. Т. ССХХVII. С. 393–419.
18. Yanyshyn B. Organization and activity of the Ukrainian Literature, Science and Crafts Society in Lviv. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2018. Вип. 8. С. 18–27.
19. Орлевич І. Ставропільський інститут у Львові (кінець XVIII – 60-і рр. XIX ст.). Львів: Логос, 2001. 188 с.
20. Киричук О. Ставропільський Інститут у громадському житті Галичини (друга половина XIX – початок XX ст.): автореф. дис. ... канд. іст. наук. Львів, 2001. 22 с.
21. Середа О. Співробітництво Івана Франка з «Товариством історичним» у Львові. *Українське літературознавство*. 1992. Вип. 56. С. 137–145.
22. Лазурко Л. Співпраця українських вчених з польським Історичним товариством у Львові (1886–1939 рр.). *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* Rzeszów, 2007. T. V. S. 240–254.
23. Кирчів Р. Зв'язки українських учених з «Towarzystwem ludoznawczym». *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2009. Вип. 48. С. 317–325.
24. Toczek A. Lwów – historycy w działalności towarzystw naukowych miasta (1867–1918). *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* Rzeszów, 2007. T. V. S. 211–239.
25. Зашкільняк Л. Стосунки між українськими і польськими істориками на зламі XIX і XX століть. *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* 2004. Т. II. S. 272–296.
26. Зайцева З. «Записки Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка»: започаткування та шлях до академічного стандарту (1892–1914 рр.). *Український історичний журнал*. 2004. № 2. С. 104–112; № 5. С. 122–134.
27. Конта Р. «Записки НТШ» як джерело до історіографічного дослідження розвитку етнології в Науковому товаристві ім. Шевченка (кінець XIX – початок XX ст.). *Краєзнавство*. 2013. № 3. С. 5–12.
28. Кульчицька Т. Періодичні та серійні видання Наукового товариства ім. Шевченка (1885–1939): Анотований покажчик: НТШ у Львові. Львів, 1990. 101 с.
29. Романюк М., Галушко М. Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: У 3 т. Т. 1. 1848–1900 рр. Львів: Світ, 2001. 744 с.
30. Романюк М., Галушко М. Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: У 3 т. Т. 2. 1901–1919 рр. Львів: Світ, 2002. 692 с.
31. Jarowiecki J. Prasa ukraińska we Lwowie w okresie autonomii Galicji (1867–1918). *Gospodarka-Rynek-Edukacja*. 2012. Vol. 13. Nr 2. S. 5–15.
32. Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 716 с.
33. Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. II: Л–Я. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 764 с.
34. Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету): колективна монографія. Львів, 2015. 412 с.
35. Сухий О. Львівський університет на рубежі XIX–XX ст.: організація, школи, громадське життя. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2013. Вип. 49. С. 52–77.
36. Зашкільняк Л. Історія України у Львівському університеті в XIX століття. *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету): колективна монографія*. Львів, 2015. С. 91–108.
37. Pawelec T. Szkoła czy środowisko? (Lwów i lwowscy historycy – uwagi metodologiczne). *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* 2004. Т. II. S. 46–60.
38. Тельвак В. В., Тельвак В. П., Журавльов С. Жіноча студентська аудиторія Михайла Грушевського у Львівському університеті: спроба реконструкції. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. 2023. Вип. 46. С. 27–33.
39. Тельвак В. Львівський університет у становленні історичної школи Михайла Грушевського. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 10. С. 46–52.
40. Тельвак В. Михайло Грушевський та польсько-український конфлікт у Львівському університеті: спроба реконструкції. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2017. № 4. С. 14–23.
41. Тельвак В. Студентська аудиторія Михайла Грушевського Львівського університету: кількісна динаміка, етнічний склад, дидактичні переваги. *Український історичний журнал*. 2023. № 6. С. 288–304.
42. Тельвак В., Владига О., Журавльов С. Студентська аудиторія Михайла Грушевського філософського факультету Львівського університету: склад та динаміка. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*. 2023. Вип. 12/54. С. 84–99.
43. Тельвак В., Губицький Л. Михайло Грушевський як професор Львівського університету: курси, навантаження, розклад занять. *Емінак*. 2024. № 3. С. 77–91.
44. Тельвак В., Качмар В., Журавльов С. Каталог студентів Михайла Грушевського Львівського університету. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 358 с.
45. Тельвак В., Лазурко Л., Журавльов С. Студенти Михайла Грушевського правничого факультету Львівського університету (за деканатським каталогом). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61/3. С. 10–15.
46. Тельвак В., Лозинська І. Грушевський-професор у колі колег: співпраця, конфлікти, рецепція. *Емінак*. 2025. № 2. С. 133–148.
47. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського: комунікативна природа та психологічний клімат. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2014. Вип. 25. С. 26–53.

48. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського: становлення, функціонування, структура. *Galicja. Studia i materiały*. 2015. № 1. С. 229–251.
49. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського: культура конфлікту. *Spheres of culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*. 2015. № X. С. 234–241.
50. Тельвак В., Педич В. Персональний склад львівської історичної школи Михайла Грушевського: методологічний аспект. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*. 2015. Вип. 36. С. 18–35.
51. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського. Львів: Світ, 2016. 424 с.
52. Тельвак В., Радченко О., Яценюк Т. Пропозиція філософського факультету Львівського університету щодо кандидатури професора кафедри історії України: текст документу та контекст подій. *Віснь Європи*. 2024. № 5. С. 23–41.
53. Тельвак В. В., Тельвак В. П. Студентська аудиторія Михайла Грушевського Львівського університету неукраїнського походження: спроба реконструкції. *Eminak*. 2023. № 4. С. 57–69.
54. Тельвак В., Штома Б., Журавльов С. Студентська аудиторія Михайла Грушевського теологічного та медичного факультетів Львівського університету: спроба реконструкції. *Проблеми гуманітарних наук*. 2023. № 14/56. С. 44–51.
55. Тельвак В., Янишин Б. Державний архів Львівської області: огляд грушевськознавчих колекцій. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. № 40/1. С. 53–59.
56. Telvak V., Pedych V., Telvak V. Historical school of Mykhailo Hrushevsky in Lviv: formation, structure, personal contribution. *Studia Historiae Scientiarum*. 2021. № 20. S. 239–261.
57. Telvak V., Petrechko O. Among the Youth: Mykhailo Hrushevsky and the Student Body of Lviv University. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2025. № 36. С. 63–74.
58. Telvak V., Telvak V. Mykhailo Hrushevsky's path to the chair of ukrainian history at Lviv University: an attempt at reconstruction. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2024. № 33. С. 51–62.
59. Слабошпийський М. Українські меценати. Київ: Ярославів вал. 2001. 327 с.
60. Ступак Ф. Благодійні товариства Києва (другої половини XIX – початку XX ст.). Київ: Хрещатик, 1998. 208 с.
61. Хорунжий Ю. Українські меценати: доброчинність наша риза. Київ: ВД КМА, 2001. 137 с.
62. Панькова С. Академічний Дім у Львові: спільний проект Михайла Грушевського та Євгена Чикаленка. Євген Чикаленко – будитель української нації (До 150-річчя від дня народження). *Збірник наукових праць*. 2014. С. 95–113.
63. Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku, t. I. Rzeszów, 2007. 560 s.
64. Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku, t. II. Rzeszów, 2014. 616 s.
65. Starnawski J. Sylwetki lwowskich historyków literatury. Łódź, 1997. 258 s.
66. Maternicki J. Portret zbiorowy wykładowców historii nowożytnej w Uniwersytecie Lwowskim (1871/72 – 1917/18). *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету): колективна монографія*. Львів, 2015. С. 109–121.
67. Зайцева З. Український науковий рух: інституціональні аспекти розвитку (кінець XIX – початок XX ст.). Київ: КНЕУ, 2006. 368 с.
68. Ситник О. Археологічна наука у Львові. перша половина XX століття. Львів; Жешів, 2012. 365 с.
69. Булик Н. Львівська археологія XIX – початку XX століття: дослідники, наукові установи, музеї. Львів, 2014. 304 с.
70. Serczyk W. W rezydencji Klio. Lwów historyków XIX i XX wieku. *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* 2005. T. III. S. 15–22.
71. Maternicki J. Złote lata historiografii polskiej we Lwowie. Rzeszów, 2015. 367 s.
72. Зашкільняк Л. Львів як центр формування української науки (друга половина XIX століття). *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura*. Kraków, 1998. T. II: Studia z dziejów Lwowa. S. 135–142.

References

1. Maternicki, J. (2004). Polish Research on the Lviv Historical Environment in the 19th – 20th Centuries. *The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries, I*, 29–64 [in Polish].
2. Zaskilniak, L. (2004). Ukrainian Research on the Lviv Historiographic Environment in the 19th – 20th Centuries. *The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries, I*, 65–78 [in Ukrainian].
3. Dybiec, J. (2011). Science in Galicia. The State and Needs of Research. *Galicia 1772–1918. Methodological Problems, the State and Needs of Research*, 2, 267–284 [in Polish].
4. Dybiec, J. (1995). Scientific Life in Galicia in the Autonomous Period. *Galicia and Its Heritage*, 3, 18–36 [in Polish].
5. Sapelyak, O. (2000). Ethnographic studies in the Shevchenko Scientific Society (1898–1939). Lviv [in Ukrainian].
6. Telvak, V., Zhuravlev, S., Shtoma, B. (2024). History of Ukrainian science in “Encyclopaedia of Shevchenko Scientific Society”. *Aktualni pyttannia humanitarnykh nauk [Current issues of the humanities]*, 75/3, 23–31 [in English].
7. Telvak, V., Telvak, V. (2022). The First Institutional Encyclopaedia in Ukraine. *Studia Historiae Scientiarum*, 21, 27–34 [in English].
8. Telvak, V., Telvak, V. (2025). Fifth volume of Encyclopaedia of Shevchenko Scientific Society. *Naukove tovarystvo imeni Shevchenka: Entsyklopediia. Studia Historiae Scientiarum*, 24, 1–7 [in English].
9. Yas, O. (2021). Shevchenko Scientific Society: Encyclopedia. Vol. 1–4. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 2, 196–198 [in Ukrainian].
10. Gyrych, I. (2021). Shevchenko Scientific Society. Encyclopedia. Vol. 4. *Visnyk NTSh [Bulletin of the SSS]*, 65, 100–102 [in Ukrainian].
11. Gyrych, I. (2018). Shevchenko Scientific Society: Encyclopedia. *Ukrainskyi arkheohrafichnyi shchorichnyk [Ukrainian Archeographic Yearbook]*, 21/22, 917–921 [in Ukrainian].
12. Masnenko, V. (2021). Shevchenko Scientific Society: Encyclopedia. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu. Serii istoriia [Bulletin of the Cherkasy National University. History Series]*, 1, 136–139 [in Ukrainian].

13. Demuz, I. (2014). The activities of the Taras Shevchenko Scientific Society in Lviv (late 19th – early 20th centuries): modern domestic historiography. *Pereiaslavskiy litopys*, 6, 149–174 [in Ukrainian].
14. Romantsova, N. (2012). The scientific and organizational activities of M. Hrushevsky in the Taras Shevchenko Scientific Society. Historiographical aspect of the problem. *Skhid [East]*, 6, 141–144 [in Ukrainian].
15. (2023). 150 years in the service of Ukrainian science and culture. Humanities. Lviv [in Ukrainian].
16. Budzyński, Z. (1997). The Taras Shevchenko Scientific Society in Lviv 1873–1999. Sketches for a Monograph (Part I). *Problemy Społecznego Ruchu Naukowego [Problems of the Social Scientific Movement]*, 3/4, 126–130 [in Polish].
17. Kupchynsky, O. (1994). Statute and minutes of meetings of the Society of Supporters of Ukrainian Literature, Science and Art in Lviv. *Zapysky NTSh [Notes SSS]*, CCXXVII, 393–419 [in Ukrainian].
18. Yanyshyn, B. (2018). Organization and activity of the Ukrainian Literature, Science and Crafts Society in Lviv. *Skhidnoevropeyskyi istorychnyi visnyk [Eastern European Historical Bulletin]*, 8, 18–27 [in English].
19. Orlevych, I. (2001). Stavropeichy Institute in Lviv (late 18th – 1960s). Lviv [in Ukrainian].
20. Kyrchuk, O. (2001). Stavropeichy Institute in the public life of Galicia (second half of the 19th – early 20th centuries): author's abstract dissertation. Lviv [in Ukrainian].
21. Sereda, O. (1992). Ivan Franko's cooperation with the "Historical Society" in Lviv. *Ukrainske literaturoznavstvo [Ukrainian Literary Studies]*, 56, 137–145 [in Ukrainian].
22. Lazurko, L. (2007). Cooperation of Ukrainian scientists with the Polish Historical Society in Lviv (1886–1939). *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. [The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries]*, V, 240–254 [in Ukrainian].
23. Kyrchiv, R. (2009). Connections of Ukrainian Scientists with the "Towarzystwem ludoznawczym". *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria filohichna [Bulletin of Lviv University. Philological Series]*, 48, 317–325 [in Ukrainian].
24. Toczek, A. (2007). Lviv – historians in the activities of the city's scientific societies (1867–1918). *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. [The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries]*, V, 211–239. [in Polish].
25. Zashkilnyak, L. (2004). Relations between Ukrainian and Polish historians at the turn of the 19th and 20th centuries. *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. [The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries]*, II, 272–296 [in Ukrainian].
26. Zaytseva, Z. (2004). "Notes of the Scientific Society named after T. G. Shevchenko": the beginning and the path to the academic standard (1892–1914). *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 2, 104–112; 5, 122–134 [in Ukrainian].
27. Konta, R. (2013). "Notes of the Scientific Society" as a source for the historiographical study of the development of ethnology in the Shevchenko Scientific Society (late 19th – early 20th centuries). *Kraieznavstvo [Local History]*, 3, 5–12. [in Ukrainian].
28. Kulchytska, T. (1990). Periodicals and serials of the Shevchenko Scientific Society (1885–1939): Annotated index: National Scientific School in Lviv. Lviv [in Ukrainian].
29. Romanyuk, M., Galushko, M. (2001). Ukrainian magazines of Lviv 1848–1939: Historical and bibliographic study. Vol. 1. 1848–1900. Lviv [in Ukrainian].
30. Romanyuk, M., Galushko, M. (2001). Ukrainian magazines of Lviv 1848–1939: Historical and bibliographic study. Vol. 2. 1901–1919. Lviv [in Ukrainian].
31. Jarowiecki, J. (2012). Ukrainian Press in Lviv during the Galician Autonomy Period (1867–1918). *Gospodarka-Rynek-Edukacja [Economy-Market-Education]*, 13, 5–15 [in Polish].
32. (2011). Encyclopedia. Ivan Franko National University of Lviv: in 2 vols. T. I. Lviv [in Ukrainian].
33. (2014). Encyclopedia. Ivan Franko National University of Lviv: in 2 vols. T. II Lviv [in Ukrainian].
34. (2015). History and historians at Lviv University: traditions and modernity (to the 75th anniversary of the establishment of the Faculty of History): collective monograph. Lviv [in Ukrainian].
35. Suhy, O. (2013). Lviv University at the Turn of the 19th–20th Centuries: Organization, Schools, Public Life. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria istorychna [Bulletin of Lviv University. Historical Series]*, 49, 52–77 [in Ukrainian].
36. Zashkilnyak, L. (2015). History of Ukraine at Lviv University in the 19th Century. *History and Historians at Lviv University: Traditions and Modernity (to the 75th Anniversary of the History Faculty): Collective Monograph*, 91–108. Lviv [in Ukrainian].
37. Pawelec, T. (2004). School or community? (Lviv and Lviv historians – methodological notes). *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. [The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries]*, II, 46–60 [in Polish].
38. Telvak, V. V., Telvak, V. P., Zhuravlov, S. (2023). Mykhailo Hrushevsky's female student audience at Lviv University: an attempt at reconstruction. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seria: Istoriia [Scientific notes of the Mykhailo Kotsiubynskiy Vinnytsia State Pedagogical University. Series: History]*, 46, 27–33 [in Ukrainian].
39. Telvak, V. (2014). Lviv University in the formation of the historical school of Mykhailo Hrushevsky. *Aktualni pyttannia humanitarnykh nauk [Current issues of the humanities]*, 10, 46–52 [in Ukrainian].
40. Telvak, V. (2017). Mykhailo Hrushevsky and the Polish-Ukrainian conflict at Lviv University: an attempt at reconstruction. *Skhidnoevropeyskyi istorychnyi visnyk [Eastern European Historical Bulletin]*, 4, 14–23 [in Ukrainian].
41. Telvak, V. (2023). Mykhailo Hrushevsky's student audience at Lviv University: quantitative dynamics, ethnic composition, didactic preferences. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 6, 288–304 [in Ukrainian].
42. Telvak, V., Vlyadyha, O., Zhuravlov, S. (2023). Mykhailo Hrushevsky's student audience at the Faculty of Philosophy of Lviv University: composition and dynamics. *Problemy humanitarnykh nauk. Seria Istoriia [Problems of the Humanities. History Series]*, 12/54, 84–99 [in Ukrainian].
43. Telvak, V., Hubytskyi, L. (2024). Mykhailo Hrushevsky as a Professor at Lviv University: Courses, Load, Class Schedule. *Eminak*, 3, 77–91 [in Ukrainian].
44. Telvak, V., Kachmar, V. & Zhuravlov, S. (2023). Catalogue of students of Mykhailo Hrushevsky of Lviv University. Lviv [in Ukrainian].

45. Telvak, V., Lazurko, L., Zhuravlov, S. (2023). Students of Mykhailo Hrushevsky of the Faculty of Law of Lviv University (according to the Dean's Catalogue). *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current Issues of the Humanities]*, 61, 10–15 [in Ukrainian].
46. Telvak, V., Lozynska, I. (2025). *Hrushevsky-professor in the circle of colleagues: cooperation, conflicts, reception. Eminak*, 2, 133–148. [in Ukrainian].
47. Telvak, V., Pedych, V. (2014). Lviv historical school of Mykhailo Hrushevsky: communicative nature and psychological climate. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini [Historiographical Studies in Ukraine]*, 25, 26–53 [in Ukrainian].
48. Telvak, V., Pedych, V. (2015). The Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky: Formation, Functioning, Structure. *Galicja. Studia i materialy [Galicia. Studies and materials]*, 1, 229–251 [in Ukrainian].
49. Telvak, V., Pedych, V. (2015). The Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky: Culture of Conflict. *Spheres of culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*, X, 234–241 [in Ukrainian].
50. Telvak, V., Pedych, V. (2015). The Personal Composition of the Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky: Methodological Aspect. *Problemy humanitarnykh nauk. Serii Istorii [Problems of the Humanities. History Series]*, 36, 18–35 [in Ukrainian].
51. Telvak, V., Pedych, V. (2016). Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky. Lviv [in Ukrainian].
52. Telvak, V., Radchenko, O., Yatseniuk, T. (2024). Proposal of the Faculty of Philosophy of Lviv University regarding the candidacy of a professor of the Department of History of Ukraine: the text of the document and the context of events. *Vis Yevropy [Axis of Europe]*, 5, 23–41 [in Ukrainian].
53. Telvak, V., Telvak, V. (2023). Student audience of Mykhailo Hrushevsky of Lviv University of non-Ukrainian origin: an attempt at reconstruction. *Eminak*, 4, 57–69 [in Ukrainian].
54. Telvak, V., Shtoma, B. & Zhuravlov, S. (2023). Student audience of Mykhailo Hrushevsky of the Theological and Medical Faculties of Lviv University: an attempt at reconstruction. *Problemy humanitarnykh nauk [Problems of Humanities]*, 14/56, 44–51 [in Ukrainian].
55. Telvak, V., Yanyshyn, B. (2021). State Archives of Lviv Region: Review of Hrushevsky Collections. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current Issues in the Humanities]*, 40, 53–59 [in Ukrainian].
56. Telvak, V., Pedych, V., Telvak, V. (2021). Historical school of Mykhailo Hrushevsky in Lviv: formation, structure, personal contribution. *Studia Historiae Scientiarum*, 20, 239–261.
57. Telvak, V., Petrechko, O. (2025). Among the Youth: Mykhailo Hrushevsky and the Student Body of Lviv University. *Skhidnoevropeyskyi istorychnyi visnyk [Eastern European Historical Bulletin]*, 36, 63–74.
58. Telvak, V., Telvak, V. (2024). Mykhailo Hrushevsky's path to the chair of ukrainian history at Lviv University: an attempt at reconstruction. *Skhidnoevropeyskyi istorychnyi visnyk [Eastern European Historical Bulletin]*, 33, 51–62.
59. Slaboshpysky, M. (2001). Ukrainian Patrons. Kyiv [in Ukrainian].
60. Stupak, F. (1998). Charitable Societies of Kyiv (second half of the 19th – early 20th centuries). Kyiv [in Ukrainian].
61. Khorunzhy, Y. (2001). Ukrainian Patrons: Charity is Our Trait. Kyiv [in Ukrainian].
62. Pankova, S. (2014). Academic House in Lviv: a joint project of Mykhailo Hrushevsky and Yevhen Chykalenko. Yevhen Chykalenko – the Builder of the Ukrainian Nation (To the 150th Anniversary of His Birth). *Zbirnyk naukovykh prats [Collection of Scientific Papers]*, 95–113 [in Ukrainian].
63. (2007). The Golden Book of Lviv Historiography of the 19th and 20th Centuries, I. Rzeszów. [in Polish].
64. (2014). The Golden Book of Lviv Historiography of the 19th and 20th Centuries, II. Rzeszów. [in Polish].
65. Starnawski, J. (1997). Profiles of Lviv Literary Historians. Łódź [in Polish].
66. Maternicki, J. (2015). A Collective Portrait of Lecturers of Modern History at the University of Lviv (1871/72 – 1917/18). *History and Historians at Lviv University: Traditions and Modernity (to the 75th Anniversary of the History Faculty): Collective Monograph*, 109–121. Lviv [in Polish].
67. Zaytseva, Z. (2006). Ukrainian scientific movement: institutional aspects of development (late 19th – early 20th centuries). Kyiv [in Ukrainian].
68. Sytnyk, O. (2012). Archaeological science in Lviv. first half of the 20th century. Lviv; Rzeszów [in Ukrainian].
69. Bulyk, N. (2014). Lviv archaeology of the 19th – early 20th centuries: researchers, scientific institutions, museums. Lviv [in Ukrainian].
70. Serczyk, W. (2005). In the residence of Klio. Lviv of historians of the 19th and 20th centuries. *Wielokulturowe ńrodowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. [The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries]*, III, 15–22 [in Polish].
71. Maternicki, J. (2015). The golden years of Polish historiography in Lviv. Rzeszów [in Polish].
72. Zashkilnyak, L. (1998). Lviv as a center of the formation of Ukrainian science (second half of the 19th century). *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura: Studia z dziejów Lwowa [Lviv: City – Society – Culture: Studies in the History of Lviv]*, II, 135–142 [in Ukrainian].

(Надійшла до редакції / Received: 15.05.2026; Схвалено до друку / Accepted: 21.05.2026; Публікація / Published: 29.05.2026)